

Groen

ZEER GEHEIM

5729

MEMORANDUM

Van: Mr J. Rookmaaker

7 april 1962.

Aan: S

C.C. Z
DIO

Onderwerp: Voorstel Bunker.

In verband met de bespreking op 9 april a.s. moge ik hier een voorlopige aantekening doen volgen over de plannen van de Heer Bunker.

De Amerikaanse "derde" heeft kennelijk getracht een compromis te bereiken door een voorstel te doen, waarin zowel aan de onveranderlijke eis van Indonesië, te weten "overdracht van West Irian" als aan het Nederlandse verlangen "vrije keuze voor de inwoners van N.N.G." wordt tegemoet gekomen.

Er zijn tegen de voorgestelde procedure verschillende praktische bezwaren aan te voeren, zoals die, door DIO genoemd in zijn memorandum; ik wil daarop hier niet ingaan omdat er één overwegend bezwaar is, dat m.i. alles overschaduwet. In feite wordt door de voorgestelde regeling namelijk geheel aan de Indonesische wens voldaan, doordat het bestuur over N.N.G. aan Indonesië wordt overgedragen, terwijl anderzijds van de Nederlandse eis: "vrije keuze voor de inwoners", niets terecht komt. Debepvolking, die aanvankelijk onder V.N. beheer wordt gebracht, komt immers tijdens en na het plebisciet (aangenomen, dat dit het middel zal zijn, waardoor men zich zal uitspreken) onder Indonesisch bestuur en daardoor volledig in de macht van Indonesië.

Het plebisciet zal dus - zij het met advies en hulp van de V.N. - geheel worden voorbereid en uitgevoerd door het regime te Djakarta, dat duidelijk heeft verklaard, geen waarde te hechten aan democratische uitspraken, voorzover deze niet uitgaan van de revolutionaire grondslagen van het Politiek Manifest enz. van Soekarno. De politiek en de "strijd" van dit dictatoriaal bewind zijn gedurende de laatste jaren bovendien geconcentreerd geweest op het "terugbrengen van de broeders in West Irian" tot het moederland, welk doel door de overdracht, door Bunker voorgesteld, zou worden bereikt.

DIO beveelt aan de plebisciet administratie in handen van de V.N. te stellen, waardoor de volksstemming tenminste op ordelijke wijze kan plaats hebben. Toch zou ook een dergelijke regeling, waarbij de V.N. bemoeienis slechts beperkt is, geenszins tegemoet komen aan het grote bezwaar, dat de macht over de Papoea's tijdens en na het plebisciet volledig berust bij het nationalistisch bewind van Soekarno, dat - zoals de ervaring op Java tussen 1945 en 1949

- reeds -

reeds heeft geleerd - geen middel zal schuwen om de bevolking er toe te brengen zich voor Djakarta uit te spreken. Een behoorlijke regeling van het plebisciet zal in deze situatie geen verandering kunnen brengen.

Zelfs indien men middelen zou weten te vinden om de Indonesische druk op de bevolking vóór de volksstemming te beperken, door bijvoorbeeld het plebisciet onder V.N. bestuur voor te bereiden en zeer kort na de bestuursoverdracht te doen plaatshebben, blijft het overwegende bezwaar, dat er voor de bevolking bij het plebisciet in feite geen alternatief zal zijn voor een uitspraak ten gunste van Indonesië. Een uitspraak in andere zin zou immers geen verandering kunnen brengen in de feitelijke toestand, omdat de Papoea's op het moment, dat zij zich uitspreken, reeds volledig in de macht zouden zijn van Indonesië, dat zich nooit meer vrijwillig uit "West Irian" zou terugtrekken, terwijl geen land ter wereld noch de V.N. bereid zou zijn zich in te zetten om de Papoea's, indien dezen dat wensten, weer van de Indonesiërs te bewrijden. Overdracht van het bestuur aan Indonesië betekent dus een feit accompli.

De conclusie moet dus zijn, dat het plan Bunker door Nederland, gezien de duidelijke regeringspolitiek voor wat betreft de belangen van de Papoea's, moet worden verworpen omdat het een procedure voorstelt, die in werkelijkheid geen ruimte laat voor een effectieve "vrije keuze", al pretendeert het deze te verzekeren.

De grote principiële bezwaren tegen de opzet van het plan kunnen naar mijn mening niet door amendementen uit de weg worden geruimd.

De regering zal moeten beslissen, of zij na deze ervaring met de Amerikaanse "bemiddeling" geen aanleiding vindt te besluiten om van verder overleg met Indonesië en van verdere Amerikaanse bemiddeling af te zien en eventueel in het kader van de V.N. een nieuw initiatief te nemen. Indien zij echter zou overwegen een tegenvoorstel te doen, dan zou dit tegen het plan Bunker moeten opwegen om enig effect te bereiken, dat wil zeggen om kans te hebben om door Indonesië, althans door de Verenigde Staten geaccepteerd te worden en tenminste de indruk weg te nemen, dat Nederland de besprekingen heeft doen mislukken door zonder meer een "redelijk compromis voorstel" te weigeren, dat de instemming had zowel van Indonesië als van (de)Amerika(anse derde).

Dit betekent m.i. dat een dergelijk voorstel ook beide elementen "vrije keuze" en "bestuursoverdracht" zou moeten bevatten, doch daarin zou dan niet, zoals in het plan Bunker, de onbeperkte bestuursoverdracht moeten worden aanbevolen, die tengevolge zal hebben, dat van de "vrije keuze" daarna niets overblijft. Men zou dan m.i. dienen te streven

naar een werkelijk compromis, waarbij:

A. de "vrije keuze" (geen enkele handeling in het internationale vlak is werkelijk vrij) gericht wordt op en beperkt wordt tot de redelijke voorwaarden, waaronder de Papoealeiders - nadat zij over de bestaande moeilijkheden en mogelijkheden bij de oplossing van het geschil met Indonesië zijn ingelicht en hun duidelijk is gemaakt, dat Nederland niet in Nieuw Guinea kan blijven, wanneer de geboden kansen niet worden aangegrepen - bij gebrek aan verwezenlijkbare alternatieven bereid zouden zijn er mee in te stemmen, dat hun land en volk onder Indonesisch bestuur komt, en

B. de "bestuursoverdracht" aan Indonesië beperkt wordt door de condities (zie A.) aan Indonesië te stellen, waaronder de Nederlandse Regering met inachtneming van de redelijke wensen van de Papoea's ten aanzien van hun toekomstige status onder Indonesische souvereiniteit, bereid zou zijn deze te doen plaats hebben. In overleg met de Verenigde Staten zal Nederland er daarbij naar streven zo effectief mogelijke internationale garanties te verkrijgen.

Een dergelijke regeling zou uiteraard alleen mogelijk zijn met inschakeling en medewerking van de vertegenwoordigers van de Papoea's en niet dan na uitgebreide voorlichting en ernstig overleg; men moet zich ook afvragen of er nog tijd zou zijn voor de voorbereiding van een dergelijke ommezwaai in het voorlichtingsbeleid op N.N.G. Alleen op deze wijze kan echter, indien het tot overdracht zou moeten komen, door Nederland nog iets voor de Papoea's worden bereikt wat hun toekomst betreft.

Indien de regering er toe zou besluiten een tegenvoorstel aan Bunker te doen zou ik derhalve willen bepleiten in overleg met Binnenlandse Zaken de mogelijkheid na te gaan voor de verwezenlijking van bovengenoemde oplossing, naar mijn mening het enig denkbare compromis tussen de zo moeilijk te combineren factoren "vrije keuze" en "bestuursoverdracht".

Uitgaande van de belangen van de inwoners van N.N.G. als een hoofdelement van de regeringspolitiek zou deze procedure m.i. in ieder geval de voorkeur verdienen boven een plebisciet zonder uitzicht na bestuursoverdracht aan Indonesië (plan Bunker) en de overdracht van N.N.G. zonder voorafgaande regeling aan de V.N. die tot chaos dreigt te leiden (plan Bot).

B